

ارزیابی عوامل مؤثر بر ادراک محیط در فضاهای فرهنگی

(مطالعه مورد: سازمان اسناد و کتابخانه ملی شیراز)

مرضیه فقیه‌الاسلام¹ و هادی کشمیری²

تاریخ دریافت: 98/10/21

تاریخ پذیرش: 99/10/03

چکیده: بر اساس تعاریف رسمی ادراک محیط در معماری، عوامل مختلفی بر ادراک فرد از محیط تأثیر گذار است. یکی از این عوامل، عوامل فرهنگی است که در محیط‌های فرهنگی شکل می‌گیرد. عملکردهای فرهنگی زمینه مناسبی را برای برقراری تعاملات اجتماعی ایجاد می‌کند، پس لزوم دقت نظر بیشتر در رابطه با فضاهای فرهنگی احساس می‌شود. همچنین زمینه‌های فردی و اجتماعی نیز از عوامل دیگر مؤثر بر ادراک محیط است که هر کدام زیرمؤلفه‌هایی دارند. برای تشریح موضوع مورد تحقیق، مروری گذرا به مؤلفه‌های ادراک محیط و سپس شرح فضای فرهنگی در قالب نمونه موردی می‌شود. در این مقاله بررسی کتابخانه اسناد ملی استان فارس واقع در شیراز به عنوان یک بنای فرهنگی به طور خاص مورد توجه قرار گرفته است. روش تحقیق در این مقاله روش توصیفی-تحلیلی و ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه است. در انتها نیز، ابعاد مختلف مؤثر بر ادراک محیط مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد. نتایج نشان می‌دهد که عوامل فرهنگ، عوامل فردی و عوامل اجتماعی در میزان ارتقاء ادراک محیط در فضاهای فرهنگی مؤثر است و ارتباط معناداری بین آنها برقرار است. همچنین عامل فرهنگ، بیشترین تأثیر را بر ارتقاء ادراک محیط دارد که این عامل در کتابخانه اسناد ملی منجر به افزایش ادراک محیط و ارتباط بصری مخاطب شده است. در انتها مدل مفهومی حاصل از داده‌ها جهت بررسی تأثیر مؤلفه‌های مؤثر بر ادراک محیط در فضاهای فرهنگی معاصر ارائه شده است.

واژگان کلیدی: ادراک محیط، فضاهای فرهنگی، عوامل فردی و اجتماعی، فرهنگ.

¹ دانشجوی دکتری، گروه مهندسی معماری، دانشده هنر و معماری، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

² دانشیار، گروه مهندسی معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران. (نویسنده مسئول)

1- مقدمه

بحث احساس و ادراک در روان‌شناسی امروز تحت عنوان ادراک حسی براساس دستاوردهای علوم تجربی و به‌ویژه فیزیولوژی در روان‌شناسی مطرح است. در این علوم، ادراک حسی، به عنوان فرآیندی است که از واقعیت محرک هستی فیزیکی و شیمیایی محیط آغاز می‌کند و با چگونگی واکنش موجود زنده و تحلیل و تفسیر روانی که موجب سازش آن با محیط خود می‌شود پایان می‌یابد (Irvani and Khodapanahi, 2016). کانتر عقیده دارد که محیطی که در آن مردم برنامه‌ها و فعالیت‌های خود را انجام می‌دهند، برخوردار از روابطی دو سویه است. افراد محیط را تحت تأثیر قرار می‌دهند، در این رابطه ادراک محیطی بر چگونگی شکل‌گیری فعالیت‌ها در فضاها تأثیرگذار است. هرگاه دریافت و تجربه مکان، قابل تجزیه به اجزای قابل تشخیص باشد، دریافت و تجربه یک مکان، خود به مثابه واحد مربعی برای درک و فهم رفتار است. فراتر از ادراک محیطی، محیط ادراکی است تجارب انسانی و محیط انسان ساخت با افکار مفاهیم و ایده‌های انسان غنا می‌یابد. این محیط با ایده‌ها و معانی که انسان بدان می‌بخشد شکل می‌یابد. مفاهیم، معانی و نمادهایی برای بیان واقعیت بدان اطلاق و سپس با آنها به مثابه بخشی از محیط واقعی برخورد می‌شود (Canter, 1983). رابطه میان انسان و ادراک یک رابطه دو سویه است که از طریق ادراک انجام می‌شود، اگر انسان یا ادراک کننده فضا به عنوان ذهنیت و محیط اطراف و ادراک شونده فضا به عنوان عینیت در نظر گرفته شود. رابطه عینیت و ذهنیت یک رابطه دیالکتیک است یعنی رابطه‌ای که دارای گفتمان و تضاد است یعنی انسان هم علت است و هم معلول. یعنی هم بر روی محیط تأثیر می‌گذارد و هم از آن تأثیر می‌پذیرد. محیط ذهنی انسان همواره با انواع محیط‌ها اعم از طبیعی اجتماعی فرهنگی رابطه دیالکتیک و رفت‌وبرگشتی دارد، حال این محیط ذهنی انسان برای ادراک پیام‌های محیطی همواره با استفاده از نیازهای استفاده‌کنندگان و جامعه آنها را تبدیل به ایده و مفهوم می‌کند (Nasirsalami, 2013). هدف کلی این مقاله شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر ادراک محیط در فضاهای فرهنگی است که در ابتدا به تعریف و

شناسایی عوامل ادراک محیط پرداخته می‌شود، سپس جهت بررسی و اثبات ارتباط این مؤلفه‌ها در کتابخانه اسناد ملی استان فارس، واقع در شهر شیراز به عنوان یک بنای فرهنگی معاصر به آزمون گذاشته می‌شود. لذا این پژوهش در پی پاسخ به پرسش‌های زیر است:

- چه ارتباطی میان عوامل فرهنگی، فردی و اجتماعی مؤثر بر ارتقاء ادراک محیط است؟

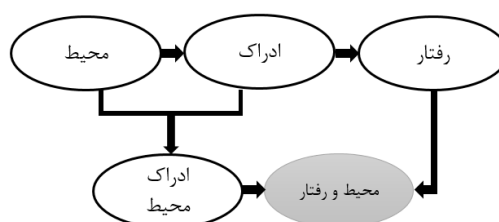
- تأثیرگذارترین عامل مؤثر بر ادراک محیط در فضاهای فرهنگی چیست؟

1-1- ادبیات پژوهش

1-1-1- محیط و رفتار

تعاریف متعدد و متنوعی از محیط ارائه شده است. محیط از یک سو عبارت از فضای دربرگیرنده انسان و سایر موجودات است و از سوی دیگر می‌توان آن را فضای محدود محسوس برای انسان دانست. به این ترتیب، محیط مورد نظر افراد مختلف، متفاوت خواهد بود. محیط را نیز می‌توان منحصر به مجموعه عناصر طبیعی یا مصنوع تلقی نمود و یا هردوی آنها را در شکل‌گیری محیط دخیل دانست (Taghizade, 2009). محیط معماری را می‌توان به این شکل تعریف کرد "محیط شامل مجموعه‌ای از قرارگاه‌های رفتاری است که درون یکدیگر قرار گرفته و با هم فصول مشترکی دارند". عناصر اصلی این قرارگاه‌های رفتاری، یک الگوی شاخص رفتار و یک محیط فیزیکی است. این نظر شباهت با دیدگاه کریستوفر الکساندر دارد. کارل یونگ، روان‌شناس سوئیسی سده حاضر در مورد سیستم رفتاری می‌گوید: مردم به همان اندازه که محصول محیط اجتماعی هستند، ساخته محیط فیزیکی نیز به شمار می‌روند (Mortazavi, 2001). محیط دارای ویژگی‌های جغرافیایی، ساخته شده و فرهنگی است که با هم رابطه‌ای درونی دارند و بعضی رفتارها را از راه‌های همسان تأمین می‌کنند. مجموعه‌ای از قابلیت‌های محیط در یک موقعیت ویژه، محیط بالقوه‌ای را برای رفتار انسان در آن مکان ایجاد می‌کند (Long, 2011). رفتار انسانی فرایندی است، تحت تأثیر ویژگی‌های انسانی و عوامل مختلف محیطی. در واقع محیط می‌تواند خاستگاه

ادراک، بازشناسی و اثرگذاری و رفتار فضایی باشد. الگوهای ذهنی که متأثر از نیازها و انگیزه‌ها هستند، بر فرایند ادراک تأثیر می‌گذارند و رفتار فضایی خاصی را ایجاد می‌کنند که این رفتار خود منجر به تشکیل الگوهای ذهنی فردی و جمعی می‌شود. تمایلات اجتماعی افراد در نحوه استفاده ایشان از فضا بازتاب می‌یابد؛ به عبارت دیگر افراد از طریق یکسری سازوکارهای فضایی، نیازهای اجتماعی خود را ابراز و بیان می‌دارند. لاوسن معتقد است هنگامی که افراد با یکدیگر صحبت می‌کنند، فضای بین اشخاص در واقع بخشی از ارتباط آنهاست (Lawson, 2001). (شکل یک).

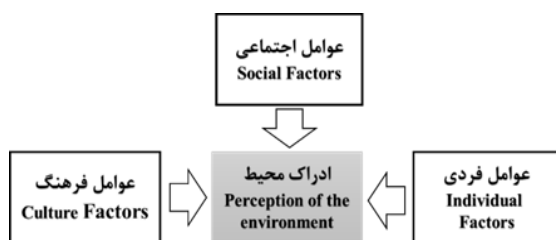
شکل 1- رابطه محیط و رفتار

Fig. 1-The relationship between environment and behavior

2-1-1- مفهوم ادراک محیط

ادراک، فرایند زیست‌شناختی و روان‌شناختی کسب اطلاعات از محیط است (Long, 2007). ادراک محیطی، با شناخت انسان از محیط همراه است و بر این اساس نتیجه برهم کنش ادراک حسی و شناخت است (Mahdinejad, 2018). ادراک محیطی، فرآیندی است که از طریق آن انسان داده‌های لازم را بر اساس نیازش از محیط پیرامون خود بر می‌گزیند (Motlabi, 2001). درواقع فراتر از محیط ادراکی تجارب انسانی و محیط انسان ساخت با افکار مفاهیم و ایده‌های انسان غنا می‌یابد. این محیط با ایده‌ها و معانی که انسان بدان می‌بخشد، شکل می‌گیرد، اما مفاهیم، معانی و نماد-هایی را بر واقعیت بدان اطلاق می‌شود و سپس با آنها به عنوان بخشی از محیط برخورد می‌شود. توجه به مقوله ادراک محیط در مورد توجه قرار دادن سامانه‌های جمعی-فضایی محیط نقش محوری در تحلیل چگونگی سامانه‌های فعالیت در فضاهای کالبدی دارد (Einifar,

2011). یکی از رسالت‌های طراحان و معماران، خلق رابطه‌ای مناسب بین انسان‌ها و کالبد اطرافشان است، برای نیل به این هدف، خالقان فضا باید درک صحیحی از رفتارشان در محیط‌های متفاوت داشته باشند، به نحوی که پیوند انسان و مکان را قوی‌تر سازد (Waxman, 2004). درک محیط شهری، فرآیندی ذهنی است که از طریق ارتباط انسان و فضای پیرامون آن انجام می‌گیرد. انسان پیام‌های حسی محیط را دریافت می‌کند و تصویری از محیط در خود پدید می‌آورد (Mirmoghtadaee, 2009). برخی مردم‌شناسان (از جمله چامسکی، مالینوفسکی، بوس، ورف، سایپر، تیلور، هال) به تأثیر فرهنگ در فرایند ادراک و خلق معنا تأکید می‌کنند (Habib, 2008). ادراک به عنوان مکانیزم تعیین کننده و انطباق دهنده رفتار انسان در محیط زندگی اوست و عوامل اجتماعی مؤثر در ادراک عبارتند از عوامل فردی و عوامل اجتماعی که هر کدام زیر مجموعه‌هایی دارد (Irvani and Khodapanahi, 2016)، (شکل دو).

شکل 2- عوامل مؤثر بر ادراک محیط

Fig. 2- Factors affecting the perception of the environment

2-1-1- مفهوم عوامل فردی و عوامل اجتماعی در ادراک محیط

در تحلیل عوامل فردی می‌توان گفت، سازمان‌یابی ادراک، به تجارب گذشته، نیازها، انگیزه‌ها و سازوکارهای دفاعی اشخاص بستگی دارد. اما در تحلیل عوامل اجتماعی مکتب ایمز شرح می‌دهد که "هر ادراک آدمی، ادراکی خاص و مشخص است، خواه موضوع مورد ادراک شیء باشد یا شخص، امکان ادراکات گروهی یا مشترک نیز وجود دارد، مشروط بر آن که تجارب و کشش‌ها نیز بین افراد گروه تقسیم شده باشد و در فعالیتی مشترک به تعامل بپردازند." بنابراین می‌توان در یک اجتماع به ادراک زیبایی رسید. رفتار انسان و طرز فکر و به ویژه

1-1-3- مفهوم فرهنگ در ادراک محیط

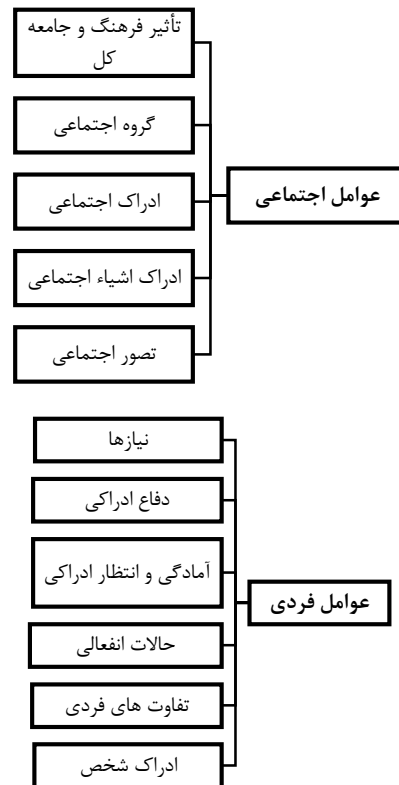
راپاپورت معتقد است که در هویت محیط مصنوع، سه عامل مهم انسان، محیط و فرهنگ دخالت دارد. (شکل پنج) اگر این سه عامل در یک جهت حرکت کنند، در واقع هویت فرد در محیط به صورت جزء یا خلاصه‌ای از هویت گروه یا جامعه در می‌آید. یعنی اینکه هر گاه انسان به فرهنگ خود واقف باشد و بر اساس آن بتواند با محیط ارتباط برقرار کند، هویت محیطی حاصل این کنش و واکنش متقابل خواهد بود (Rapaport, 2005). فرهنگ، عامل و زمینه‌ای است که در بحث هویت محیط مصنوع رابطه بین انسان و محیط را برقرار می‌سازد. فرهنگ و محیط در یک تقابل مشترک، فضا را برای تولید و حفظ هویت و یا شخصیت فرد فراهم می‌کند. عناصر موجود در محیط، توسط فرهنگ اجتماعی، پیوسته بازشناسی و بازتولید می‌شود و انسان ساکن در محیط با احساس تعلق روحی و اجتماعی آنها را در خدمت خود قرار می‌دهد (Mousavi, 2008). تأثیری که محیط بر انسان می‌گذارد، در اثر نحوه و کیفیت ادراک آدمی از محیط پیرامونش شکل می‌گیرد. ادراک محیط بر اساس دانش و اطلاعاتی که انسان نسبت به اشکال، فضاها و عملکرد معنای ظاهری و باطنی آنها دارد، شکل می‌گیرد و یکی از اولین نتایج مترتب بر تماس انسان با محیط است. این ادراک سبب می‌شود تا انسان مراتب مختلف ارتباط اعم از احساس هویت، سرور و خوشی، اندوه، غرور، حقارت، تفوق، از خود بیگانگی و بسیاری احساسات و ارتباطات روانی با محیط را برقرار نماید که هر کدام از این احساسات ثمره رابطه‌ای است که اصول و ارزش‌های فرهنگی انسان یا ارزش‌های نهفته یا متجلی در محیط برقرار می‌نماید (Taghizade, 2002). بررسی نظریات مرتبط با ادراک محیط نشان می‌دهد که چگونه ادراک پذیری کلیت یک محیط محقق می‌شود.

شکل 5- رابطه انسان، فرهنگ و ادراک

Fig. 5- Human relationship, culture and perception

ادراک او، فعالیت‌های غیر ارادی و یا ارادی نیستند، بلکه به عنوان نتیجه یا حاصل تعامل میان فرد و محیط او در نظر گرفته می‌شود. تعامل ادراکی موجب چنین موضوعی می‌شود که عبارت است از یک سو شامل فرد ادراک کننده و شیء مورد ادراک و از سوی دیگر وجود موقعیتی که این دو در آن به نحو فعال مشارکت دارند (Shahcheraghi and Bandarabad, 2016). عوامل فردی و عوامل اجتماعی مؤثر بر ادراک محیط در شکل زیر، تقسیم‌بندی شده است. با توجه به آنچه که در کتاب محاط در محیط آزاده شاهچراغی و علیرضا بندرآباد آمده است، عوامل اجتماعی شامل مؤلفه‌های تأثیر فرهنگ و جامعه کل، گروه اجتماعی، ادراک اجتماعی، ادراک اشیاء اجتماعی، تصور اجتماعی است (شکل سه). عوامل فردی نیز شامل مؤلفه‌های نیازها، دفاع ادراکی، آمادگی و انتظار ادراکی، حالات انفعالی، زبان، تفاوت‌های فردی و ادراک شخص است (شکل چهار).

شکل 3 و 4- عوامل مؤثر در جهت ارتقا و بهبود کیفیت

ادراک محیطی (مأخذ: Shahcheraghi and Bandarabad, 2016)

Fig. 3 and 4-Effective factors to improve the quality of environmental perception, (Source: Shahcheraghi and Bandarabad, 2016)

در این فرآیند انسان نقش فعالی را ایفا می‌نماید و تأثیرپذیری محیط از عوامل اجتماعی و فرهنگی، باعث درک محیط می‌شود.

1-1-4- عوامل مؤثر فرهنگ بر ادراک محیط

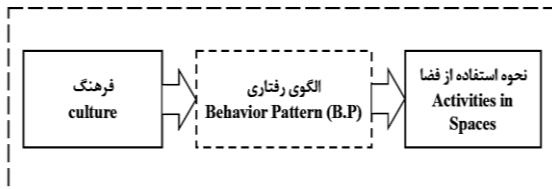
امروزه فضاهای شهری در رابطه با رفتارهای استفاده کنندگان از آن فضاها بررسی می‌شود. هر فعالیتی که توسط انسان انجام می‌شود، اساساً متکی به فرهنگ است و فرهنگ نتیجه مقررات نامدون (عرف)، عادات، آداب و رسوم، سنن، سبک‌ها و شیوه‌های متداول زندگی است. معماری و شهرسازی با فضاهایی سروکار دارد که انواع فعالیت‌ها در چارچوب‌های متفاوت در آنها اتفاق می‌افتد و در حقیقت به این فضاها معنی و مفهوم می‌دهد. این فعالیت‌ها تابع خصوصیات فرهنگ جامعه است که صاحبان این فعالیت‌ها به آنها تعلق دارند. این امر در مورد فضاهای شهری به‌ویژه خیابان‌ها و میدان‌ها به شدت مطرح است. «فرهنگ، الگوهای رفتاری را پدید می‌آورد و در نتیجه، این الگوهای رفتاری تعیین کننده چگونگی استفاده مردم از فضاها می‌شود. بنابراین نحوه استفاده مردم از فضا براساس فرهنگ است. به عنوان مثال در هندوستان، خیابان، محل معجونی از فعالیت‌های متعدد و متنوع است که در نتیجه انواع بو، صدا و مناظر عجیب و غریب در هم بافته شده‌اند. در حالی که در جوامع غربی پیاده‌روی و پرسه‌زدن در خیابان‌ها عملی ناپسند محسوب می‌شود و حتی در برخی از ساعات شبانه‌روز نه تنها خوشایند نیست، بلکه خطر جانی نیز دارد» (Bahraini, 1996). (شکل شش). بافت‌های تاریخی و فرهنگی شهرها آثار گران‌بهایی از فرهنگ، دانش معماری و شهرسازی بومی‌اند و به عنوان جزئی از هویت اجتماعی هر قوم و کشوری تلقی می‌شوند. در بافت‌های تاریخی به عناصر مادی یا وجه مادی فرهنگ، یا به طور مشخص آنچه که به قول مردم‌شناسان، فرهنگ مادی در برابر فرهنگ نامیده می‌شود (Daneshpour and Shiri, 2015). در طراحی نوین محوطه‌های تاریخی توجه به سنن، بسیار حائز اهمیت است؛ چرا که به عنوان نیروی محرکه شهر عمل می‌کند. معماران قدیمی، بر اتصال خود با تاریخ، تأکیدی فراوان داشتند و تلاش کردند تا تاریخی تصویری را باز آفرینی نمایند و در عین

نگاه به گذشته، نگاه مدرن نیز داشتند (Adam, 1998). وقتی سخن از عوامل مؤثر بر فرهنگ به میان می‌آید، لزوماً بحث بر سر تأثیرگذاری مثبت نیست، لذا این عوامل می‌تواند باعث پویایی و ادامه حیات و موجودیت و به اصطلاح تثبیت یک فرهنگ یا برعکس شود، تضعیف و انحطاط و مرگ یک فرهنگ را در پی داشته باشد. در دیدگاه انسان‌شناسان فرهنگ از مؤلفه‌هایی چون ملت، قلمرو جغرافیای سیاسی، زبان و دین تشکیل شده است (Ruholamini, 2000). آنتادیوپ انسان‌شناس سنگالی بر این باور است که هویت فرهنگی یک جامعه، به سه عامل تاریخی، زبانی و روان‌شناختی بستگی دارد که با از بین رفتن هر کدام از آنها، هویت فرهنگی ناقص می‌شود (Antadiop, 1982). با توجه به مبانی نظری این قسمت، مؤلفه‌های مختلفی ذکر شده است که از بین آنها مؤلفه‌های تاریخی، ادبیات و شخصیت‌های اسطوره‌ای، زبانی، روان‌شناختی، قلمرو جغرافیایی، تنوع قومی و دین، طبق نظر نویسندگان به عنوان عوامل فرهنگ در این پژوهش معرفی می‌شوند که مبنای انجام داده‌های آماری و تحلیل است (شکل هفت).

1-1-5- پایداری اجتماعی و ادراک محیط

توجه به مؤلفه‌های ادراک محیط بدون شک بستری برای بروز پایداری محیط شهری در ابعاد اجتماعی است. پارادایم توسعه پایدار شهری به عنوان الگوواره برتر در توسعه شهرها، درکنار تأکید بر موضوعات محیطی و اقتصادی، از سال 1980 مقوله اجتماع (CKenzi, 2004) و از سال 2000، مقوله فرهنگ (Hall, 2000) را مورد توجه قرار داده است. در تعریف پایداری اجتماعی، آن را به عنوان مفهومی بیان می‌کنند، که در آن افراد و جوامع محلی، امکان لذت بردن از زندگی اجتماعی سالم و رضایت‌بخش را دارند و از تبعیض، ترس، جرم و رفتار غیر اجتماعی در امان هستند. بدین ترتیب مفاهیم مرتبط با پایداری اجتماعی عبارت از امنیت، تعهد اجتماعی، مسئولیت اجتماعی و ایجاد فرصت‌های برابر برای تمام گروه‌هاست (Housley and Atkins, 2007). با انطباق مفهوم پایداری اجتماعی و مفهوم مکان، می‌توان کیفیت‌های مورد انتظار از یک مکان واجد پایداری اجتماعی را

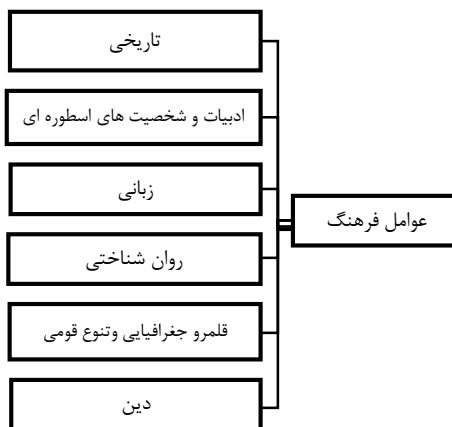
شده، سازمان اسناد و کتابخانه ملی شیراز به خوبی می‌تواند معرف فرهنگ شهر شیراز باشد و به همین دلیل به عنوان نمونه موردی در این پژوهش انتخاب شده است.

شکل 6- رابطه فرهنگ، الگوی رفتاری و نحوه استفاده از

فضا (مأخذ: Bahrain, 1996)

Fig6.-The relationship between culture, behavioral pattern and how to use space (Source: Bahrain, 1996)

شکل 7- عوامل فرهنگ مؤثر در ادراک محیط

Fig.7- Cultural factors affecting the perception of the environment

2-روش تحقیق

در این پژوهش از دو روش کمی و کیفی به مسأله پرداخته می‌شود. گردآوری اطلاعات در بعد کیفی، مفاهیم محیط و رفتار، مفهوم ادراک محیط، زمینه‌های فردی و زمینه‌های اجتماعی در ادراک محیط، مفهوم فرهنگ در ادراک محیط، عوامل مؤثر بر فرهنگ و پایداری اجتماعی و ادراک محیط بررسی شده است. در بعد کمی با استفاده از پرسشنامه به تحلیل داده‌ها و ارتباط معناداری بین مؤلفه‌های مؤثر بر ادراک محیط از منظر استفاده‌کنندگان کتابخانه اسناد ملی مورد سنجش قرار گرفته است.

مشمول بر ابعادی چون نفوذپذیری، اجتماع‌پذیری، حضورپذیری و... دانست، Shahabian and Pirayegar, 2013; Noori and Mehravan, 2016; Movahedi, 2015). بنابراین ادراک محیط امری بسیارمهم در طراحی فضاهاست. همان‌گونه که راپورت بیان می‌کند، در کنار فضای طراحی شده، فضای مدرک شده نیز اهمیت دارد. بنابراین طراح لازم است به گونه‌ای فضا را کدگذاری نماید که قابلیت خوانده شدن و ادراک توسط کاربر را داشته باشد (Rahmani Firoozjaei and Mohammadi, 2017).

1-2-شناخت نمونه مورد مطالعه

معماری ایران که یکی از غنی‌ترین نمونه‌های معماری بومی با دستاوردهای فرمی و نیارشی قابل ذکر در جهان است، در گذر از دوران اسلامی به یکی از نمونه‌های موفق معماری مفهومی معناگرا بدل شده و در عین حال تأثیر کالبد و فرم معماری به عنوان ظرف مکانی که معلولی از فرهنگ جامعه است، در بازنمایی این مفاهیم و معانی تأثیر به‌سزایی دارد (Mahdinejad and others, 2018). این ساختمان از مهم‌ترین آثار هادی میرمیران است و در زمینی به مساحت 37000 متر مربع و در مجاورت معروف‌ترین بناهای فرهنگی و تاریخی شیراز همچون باغ جهان‌نما و آرامگاه خواجه حافظ شیرازی واقع شده است. ایده اصلی معماری ساختمان به جهت هماهنگی و تجانس با معماری بناهای تاریخی مجاور از سبک باغ ایرانی الهام گرفته شده و ساختمان اصلی بر اساس همین معیار به عنوان کوشک مرکزی در وسط این باغ قرار گرفته است. این ساختمان با استفاده از بتن مسلح با زیربنایی بالغ بر 9150 متر مربع و در 4 طبقه ساخته شده است که شامل 3700 متر مربع زیرزمین جهت مخازن کتاب و اسناد، سالن آمفی تئاتر، سالن سینما فرهنگ، سالن سرای سخن، سالن اندیشه‌گاه، نمازخانه، دو کافی شاپ، آرشیو فیلم و عکس، استودیو آرشیو شفاهی است. سه طبقه دیگر نیز با زیربنایی معادل 5400 متر مربع جهت مخازن کتاب، نشریات، اسناد، قرائت‌خانه عمومی و اختصاصی، سالن مجلات، سالن مرجع و بخش اداری مورد استفاده قرار می‌گیرد (Fars National Library and Documentation Center). با توجه به موارد ذکر

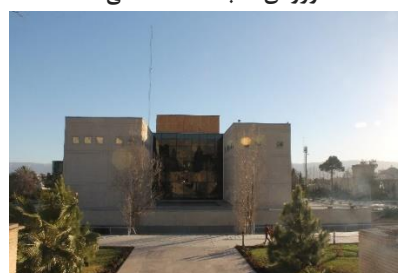
تالار مطالعه به شکل باکس شیشه‌ای

ورودی کتابخانه اسناد ملی

موزه تاروپود در محوطه کتابخانه اسناد ملی

مخزن اصلی کتابخانه در مرکز

شکل 8- کتابخانه ملی استان فارس

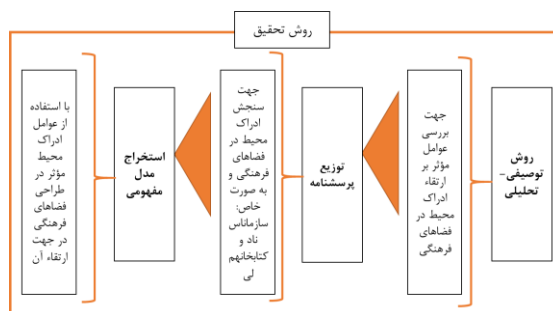
Fig. 8- National Library of Fars Province

از داده‌های حاصل از پرسشنامه در نرم‌افزار SPSS میزان تجزیه و تحلیل قرار گرفت و به منظور تحلیل داده‌ها از آزمون‌های تی تک نمونه‌ای، آزمون فریدمن و آزمون توکی استفاده شد. در قسمت نتیجه‌گیری نیز مدل مفهومی حاصل از داده‌ها جهت بررسی تأثیر مؤلفه‌های مؤثر بر ادراک محیط در فضاهای فرهنگی معاصر ارائه شد.

داده‌های حاصل از پرسشنامه در نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و به منظور تحلیل داده‌ها از آزمون‌های تی تک نمونه‌ای، آزمون فریدمن و آزمون توکی استفاده شد. در قسمت نتیجه‌گیری نیز مدل مفهومی حاصل از داده‌ها جهت بررسی تأثیر مؤلفه‌های مؤثر بر ادراک محیط در فضاهای فرهنگی معاصر ارائه شد.

2-2- آنالیز داده‌ها

جامعه آماری این پژوهش 169 نفر است. توزیع سنی در این نمونه آماری به این شکل است که سن 3.6 درصد از پاسخ‌گویان، 15 تا 20 سال، 30.8 درصد 20 تا 30 سال، 52.7 درصد 30 تا 40 سال و حدود 13 درصد بالای 40 سال است. توزیع جنسی نمونه‌ها شامل 40.4 درصد مرد و 55.6 درصد زن است. در نمونه مورد بررسی، نتایج به دست آمده از میزان تحصیلات شامل 3.6 درصد فوق دیپلم، 11.8 درصد لیسانس، 38.5 درصد فوق لیسانس و 46.2 درصد دکتری بوده‌اند. هم‌چنین نتایج به دست آمده از شغل به صورت 62.3 درصد کارمند، 22 درصد آزاد، 12.6 درصد دانشجو و 3.1 درصد بیکارند. در جدول یک مؤلفه‌های مؤثر در تحلیل اطلاعات نشان داده شده که با توجه به مبانی نظری این پژوهش استخراج

شکل 9- خلاصه روش انجام پژوهش

Fig. 9- Summary of research method

1-2- نمونه‌گیری و حجم نمونه

حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران 168/69 به دست آمد و حجم جمعیت آماری به طور میانگین 300 نفر مراجعه کننده روزانه در نظر گرفته شد. بنابراین حجم نمونه 169 نفر محاسبه شد. در نهایت 169 پرسشنامه توزیع و برگشت داده شد و تحلیل از بین آنها انجام شد. با استفاده

نظر یعنی عدد 3 است، بنابراین نظرات افراد نمونه مطابق با این فرضیه است و رابطه معناداری بین عوامل فرهنگ، عوامل فردی و عوامل اجتماعی مؤثر بر ادراک محیط در فضاهای فرهنگی وجود دارد و همچنین همان‌طور که از جدول دو به اثبات می‌رسد، عامل فرهنگ بیشترین تأثیر را بر ادراک محیط فضاهای فرهنگی دارد. بنابراین هر دو فرضیه به اثبات می‌رسد.

در این قسمت جدول ANOVA یا تجزیه واریانس آمده است که از آزمون F تحلیل واریانس یک طرفه یا ANOVA، واریانس بین گروه‌ها (Within Groups) سنجیده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود sig. در قسمت بین گروه‌ها از عدد 0.05 کوچکتر است. به عبارت دیگر بین میانگین عوامل فرهنگ و زمینه‌های فردی و اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد.

در ادامه برای مقایسه میانگین گروه‌ها و ارزیابی دقیق‌تر تفاوت معنا داری، از آزمون توکی استفاده شده است. در این جدول میانگین‌ها دو به دو با هم مقایسه شده و در انتهای هر ردیف sig. یا سطح معنی داری و حد بالا و پایین برای هر مؤلفه آمده است. جهت بررسی ارتباط، با توجه به سطح معناداری یا sig. بین عوامل تأثیرگذار بر فرهنگ، جدول چهار ارائه شده است. برای مثال ردیف یک از این جدول مقایسه میانگین بین عامل تاریخی با عوامل شخصیتی، زبانی، آداب و رسوم، قلمرو جغرافیایی و ادیان را نشان می‌دهد که با عوامل آداب و رسوم و تاریخی رابطه معنادار دارد زیرا Sig. آن 0.00 به دست آمده است و این مقدار از میزان 0.05 کوچکتر است. علامت منفی حدود بالا و پایین نشان دهنده بالا بودن میانگین نمرات ادراک محیط در بین عوامل فرهنگ است. بنابراین به علت منفی بودن حدود پایین و بالا در مؤلفه‌های زبانی و شخصیتی، نمره میانگین، از بین سایر عوامل فرهنگ، دارای تأثیر بیشتری است.

در جدول پنج نیز به بررسی ارتباط معناداری با توجه به سطح معناداری یا sig. بین عوامل فردی تأثیرگذار بر ادراک محیط پرداخته شده است. به طور مثال عامل "نیازها" دارای ارتباط معنادار با عوامل "آمادگی و انتظار ادراکات"، "حالت انفعالی" و "ادراک شخص" است، زیرا سطح معناداری برابر صفر است که از 0.05 کمتر

ویرایش و پایه انجام این پژوهش قرار گرفته است. سوالات پرسشنامه نیز با توجه به هدف استخراج شده است.

جدول 1- تحلیل هدف محتوای پژوهش

Tab 1- Purpose analysis content of the research

هدف	محتوا
تاریخی	اهمیت آشنایی با تاریخ این مکان
ادبیات و شخصیت‌های اسطوره‌ای و زبانی	آشنایی با ادبیات و شخصیت‌های اسطوره‌ای
روان‌شناختی	شناخت زبان مردم برای آشنایی با افکار، عقاید و اندیشه آنان
قلمرو جغرافیایی و تنوع قومی	آشنایی با آداب و رسوم، آیین-های مذهبی و روش زندگی مردم برای برقراری ارتباط بهتری
دین	آشنایی با ادیان و آیین‌های این مکان
نیازها	توجه به نیازهای مراجعه کنندگان
دفاع ادراکی	جذاب و دعوت‌کننده بودن ساختمان
آمادگی و انتظار ادراکی	مشاهده معماری این مکان
حالات انفعالی	جمع‌آوری اطلاعات در مورد معماری این مکان
تفاوت‌های فردی	آشنایی با تمدن مکان و افراد بیشتر از دیدگاه افراد مختلف
ادراک شخص	تأثیر مثبتی در رفتار فرد
تأثیر فرهنگ و جامعه کل	وجود فضاهای فرهنگی مانند موزه، هنرهای دستی در این مجموعه
گروه اجتماعی	ارتباط با اجتماع مراجعه‌کنندگان
ادراک اجتماعی	فعالیت‌های جمعی در این فضا
ادراک اشیاء اجتماعی	دیدن چشم‌اندازهای اطراف کتابخانه
تصور اجتماعی	تداعی‌کننده معماری گذشته ایران

3- نتایج و بحث

با توجه به فرضیه اول و دوم مقدار سطح معنی داری برابر 0.00 و این مقدار کوچکتر از 0.05 است. فاصله اطمینان و منفی بودن هر دو حد بالا و حد پایین، نشان می‌دهد که میانگین پاسخ افراد کوچکتر از میانگین مورد

است. علامت منفی حدود بالا و پایین نشان دهنده بالا بودن میانگین نمرات ادراک محیط در بین عوامل فرهنگ، عوامل فردی و اجتماعی است. بنابراین به علت منفی بودن حدود پایین و بالا در مؤلفه‌های تفاوت‌های

فردی و ادراک شخص دارای نمره میانگین بیشتر هستند که از بین سایر عوامل فردی، دارای تأثیر بیشتری هستند.

جدول 2- نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی فرضیه اول
Tab. 2-Sample t-test test results to test the first hypothesis

فرضیات	آماره t	درجه آزادی(df)	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها	فاصله اطمینان 95 درصد
				بالایی	پایینی
فرضیه اول	-12.366	168	0.00	-1.62	-0/81
فرضیه دوم	-17.938	168	0.00	-1.15	-1.03

آزمون F میان عوامل فرهنگ، عوامل فردی و عوامل اجتماعی

جدول 3- نتایج آزمون F برای بررسی میانگین بین سه عوامل مؤثر در ادراک محیط
Tab. 3-F test results to examine the mean between the three factors affecting the perception of the environment

F	Sig	Mean Square	d.f.	Sum of Squares	F
عوامل فرهنگ	0.00	16.416	5	82.079	13.000
عوامل فردی	0.00	26.666	6	160.183	22.104
عوامل اجتماعی	0.00	34.028	5	170.148	30.799

جدول 4- نتایج آزمون توکی برای بررسی ارتباط معناداری میان عوامل فرهنگی
Tab. 4-Tukey test results to investigate the significant relationship between cultural factors

ادیان	قلمرو جغرافیایی	آداب و رسوم	زبانی	شخصیتی	تاریخی
Sig.	0.000	0.963	0.028	1.000	رابطه معنادار با آداب و رسوم و ادیان
حد پایین	-4.4329	-2.9662	0.5502	-0.3845	
حد بالا	0.3995	1.8662	0.4995	-0.5838	
Sig.	0.192	0.001	0.148	0.862	رابطه معنادار با
حد پایین	-4.4662	1.0005	-3.662	-1.4495	تاریخی و قلمرو جغرافیایی
حد بالا	4.3662	5.8329	4.4662	3.3829	
Sig.	0.853	0.045	0.793	0.862	رابطه معنادار
حد پایین	-1.4329	0.0338	-1.332	-3.3829	با تاریخی و قلمرو جغرافیایی
حد بالا	3.3995	4.8662	3.4995	1.4495	
Sig.	1.000	0.585	0.793	0.148	رابطه معنادار
حد پایین	-2.5162	-1.0495	-3.4995	-4.4662	آداب و رسوم
حد بالا	2.3162	3.7829	1.3329	.3662	
Sig.	0.507	0.585	0.045	0.001	رابطه معنادار با
حد پایین	-3.8829	-3.782	-4.8662	-5.8329	شخصیتی، زبان و گویش
حد بالا	0.9495	1.0495	-0.0338	-1.0005	
Sig.	0.507	1.000	0.853	0.192	رابطه معنادار
حد پایین	-.9495	-2.316	-3.3995	-4.3662	آدیان
حد بالا	3.8829	2.5162	1.4329	0.4662	

جدول 5- نتایج آزمون توکی برای بررسی ارتباط معناداری میان عوامل فردی

Tab. 5 - Tukey test results to investigate the significant relationship between individual factors

نیازها	دفاع ادراکی	آمادگی و انتظار ادراکی	حالت انفعالی	تفاوت‌های فردی	ادراک شخص		
نیازها	رابطه معنادار با آمادگی و انتظار ادراکی، حالت انفعالی، ادراک شخص	0.288 -0.067	0.000 -0.2814	0.001 -0.872	1.000 -0.4227	0.001 0.1276	Sig. حد پایین
		0.683	1.0322	-0.1217	0.3281	0.8783	حد بالا
دفاع ادراکی	0.228 -0.6831	رابطه معنادار با آمادگی و انتظار ادراکی، حالت انفعالی، تفاوت های فردی،	0.096 -0.026	0.000 -1.180	0.083 -0.730	0.848 -0.18	Sig. حد پایین
	0.0677		0.724	-0.429	0.020	0.570	حد بالا
آمادگی و انتظار ادراکی	0.000 -1.032	0.096 -0.724	رابطه معنادار با نیازها، حالت انفعالی، تفاوت‌های فردی	0.000 -1.529	0.000 -1.079	0.965 -0.52	Sig. حد پایین
	-0.281	0.263		-0.77	-0.328	0.221	حد بالا
حالت انفعالی	0.001 0.121	0.000 0.429	0.00 0.778	رابطه معنادار با همه مؤلفه‌ها	0.006 0.074	0.000 0.624	Sig. حد پایین
	0.872	1.180	1.529		0.8215	1.375	حد بالا
تفاوت‌های فردی	1.000 -0.328	0.083 -0.204	0.000 0.328	0.006 -0.825	رابطه معنادار با دفاع ادراکی، آمادگی و انتظار ادراکی، حالت انفعالی، ادراک شخص	0.000 0174	Sig. حد پایین
	4.3329	0.730	1.079	-0.074		0.925	حد بالا
ادراک شخص	0.001 -0.878	0.84 -0.570	0.965 -0.221	0.00 -1.375	0.000 -0.925	رابطه معنادار با نیازها، حالت انفعالی، تفاوت - های فردی	Sig. حد پایین
	-0.127	0.180	0.529	-0.62	-0.174		حد بالا

جدول 6- نتایج آزمون توکی برای بررسی ارتباط معناداری میان عوامل اجتماعی

Tab. 6- Tukey test results to investigate the significant relationship between social factors

Table 3. Pathways test results to investigate the significant relationship between social factors						
تأثیر فرهنگ بر جامعه کل		گروه اجتماعی	ادراک اجتماعی	ادراک اشیاء اجتماعی	تصور اجتماعی	
تأثیر فرهنگ بر جامعه کل	رابطه معنادار با	0.000	0.000	0.871	1.000	Sig.
	گروه و ادراک اجتماعی	-1.168	-1.23	-0.56	-0.31	حد پایین
		-0.417	-0.48	0.186	0.440	حد بالا
گروه اجتماعی	0.000	رابطه معنادار با ادراک اشیاء اجتماعی، تصور اجتماعی	1.000	0.000	0.000	Sig.
	0.417		-0.44	0.228	0.482	حد پایین
	1.168		0.304	0.978	1.233	حد بالا
ادراک اجتماعی	0.000	1.000	رابطه معنادار با ادراک اشیاء اجتماعی، تصور اجتماعی	0.000	0.000	Sig.
	0.488	-0.304		0.299	0.553	حد پایین
	1.239	0.446		1.049	1.304	حد بالا
ادراک اشیاء اجتماعی	0.871	0.000	0.000	رابطه معنادار با گروه و ادراک اجتماعی	0.516	Sig.
	-0.186	-0.978	-1049		-0.121	حد پایین
	0.564	0.228	-0.299		0.629	حد بالا
تصور اجتماعی	1.000	0.000	0.000	0.516	رابطه معنادار با گروه اجتماعی و ادراک اجتماعی	Sig.
	-0.440	-1.233	-1.304	-0.929		حد پایین
	0.310	-0.482	-0.553	0.1210		حد بالا

جدول رو به رو آورده شده است. براساس نتایج به دست آمده مقدار آماره کای دو برابر 944.162 و مقدار سطح معنا داری برابر 0.00 است که نشان دهنده وجود تفاوت معنی دار بین میانگین رتبه‌هاست که بر این اساس رتبه‌های شاخص‌های مورد بررسی به ترتیب عبارتند از: عوامل فرهنگ، عوامل فردی و عوامل اجتماعی. زیرا هرچه قدر میانگین رتبه‌ها کوچکتر باشد اهمیت آن متغیر بیشتر است.

آنچه در شکل زیر آمده است، بررسی عوامل چندگانه چارچوب نظری مؤثر بر ادراک محیط، بر اساس نظرات کاربران است و سهم عوامل فرهنگ، سهم عوامل فردی و سهم عوامل اجتماعی مؤثر بر ادراک محیط بررسی شده است. نتیجه‌ای که از نمودارهای زیر استخراج می‌شود آن است که با توجه به نظر کاربران، می‌توان استنباط کرد که همه مؤلفه‌های فرهنگ، مؤلفه‌های فردی و مؤلفه‌های اجتماعی دارای تأثیر یکسان بر ادراک محیط هستند. علت این امر آن است که ساختمان کتابخانه ملی به عنوان فضای فرهنگی، توانسته است به عوامل فرهنگی، نیازهای فردی کاربران و در پی آن نیازهای اجتماعی افراد پاسخ دهد و به عنوان بستری مناسب برای ارتقاء ادراک افراد از محیط ساخته شده عمل کند.

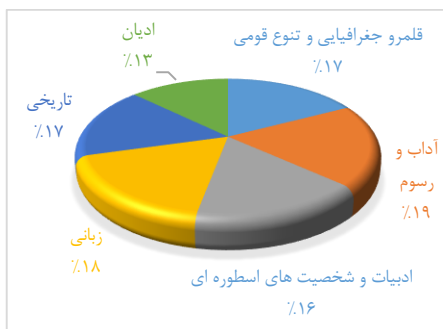
در جدول شش به بررسی ارتباط معناداری با توجه به سطح معناداری یا sig. بین عوامل اجتماعی تأثیرگذار بر ادراک محیط پرداخته شده است. به طور مثال عامل "تأثیر فرهنگ بر جامعه کل" دارای ارتباط معنادار با "ادراک اجتماعی" و "گروه اجتماعی" است، زیرا سطح معناداری برابر صفر است که از 0.05 کمتر است. علامت منفی حدود بالا و پایین نشان دهنده بالا بودن میانگین نمرات ادراک محیط در بین عوامل فرهنگ، عوامل فردی و اجتماعی است. بنابراین به علت منفی بودن حدود پایین و بالا در مؤلفه‌های ادراک اجتماعی و گروه اجتماعی، دارای نمره میانگین بیشتر هستند که از بین سایر عوامل اجتماعی، دارای تأثیر بیشتری هستند.

جدول 7- نتایج آزمون فریدمن برای رتبه بندی عوامل

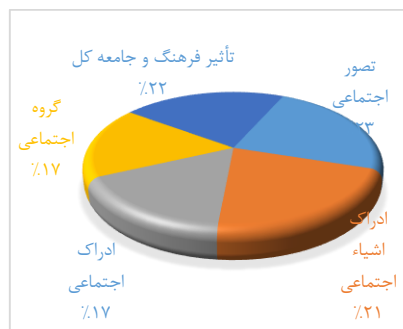
Tab. 7- Results of Friedman test for ranking factors

رتبه	میانگین رتبه‌ها	مؤلفه‌ها
1	5.37	فرهنگ
2	7.32	عوامل فردی
3	7.68	عوامل اجتماعی
کای دو = 944.162		درجه آزادی = 7
سطح معنی داری = 0.00		

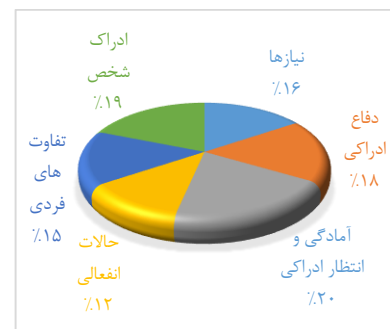
برای مقایسه شاخص‌های مورد بررسی و رتبه‌بندی آنها از آزمون فریدمن استفاده شده است که نتایج آن در

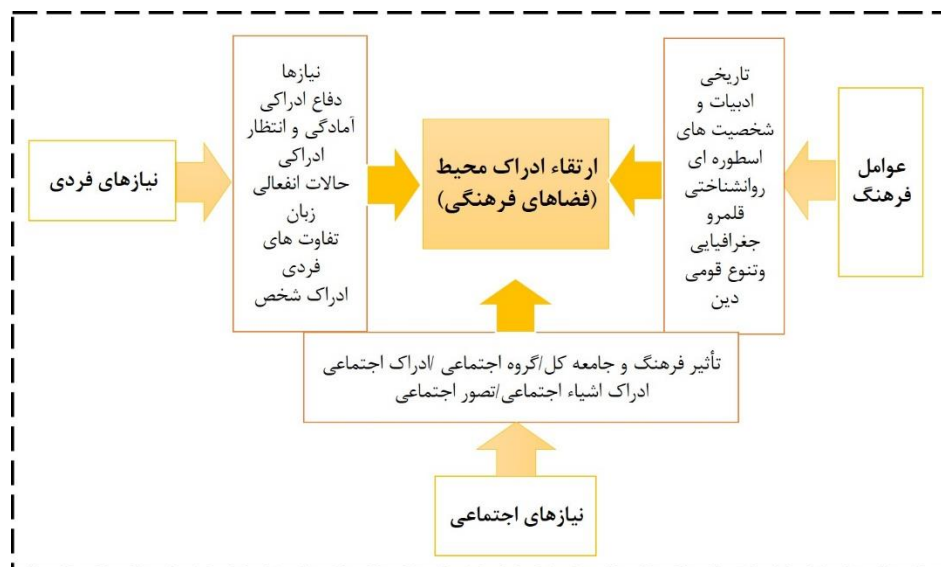
شکل 10- نمودار سهم عوامل فرهنگ
Fig. 10 - Chart of the share of cultural factors

شکل 11- نمودار سهم عوامل فردی
Fig. 11- Chart of the share of individual factors

شکل 12- نمودار سهم عوامل اجتماعی
Fig. 12 - Graph of the share of social factors

شکل 13- مدل فرضی تأثیر مؤلفه‌های ادراک محیط در فضاهای فرهنگی

Fig. 13- Hypothetical model of the effect of environmental perception components in cultural spaces

و بهبود کیفیت ادراک محیطی عمل کند و به عنوان بستر شکل‌گیری روابط اجتماعی باشد. سپاس‌گزاری: بدین‌وسیله از تمامی افرادی که ما را در انجام این پژوهش یاری نمودند، سپاسگزاری می‌شود.

منابع

Adam, R. (1998) Tradition: the driving force of urban identity. IN WARREN, J., WORTHINGTON, J. and TAYLOR, S. (Eds.) Context: new buildings in historic settings. York, Architectural Press.

Bahraini, Seyed Hossein, (1996), Analysis of urban space in relation to user behavior pattern and criteria for design, Tehran, University of Tehran.[In Persian]

Canter, D. (1977). The Psychology of Place.

Daneshpour, Abdolhadi and Shiri, Elham, 2015, Physical Elements. A function that shapes the identity of the historical contexts of the Islamic Iranian city, Naghsh Jahan Scientific-Research Quarterly, No. 1-5, Spring 2015, pp. 17-25.[In Persian]

Einifar, Alireza, (2005). Scope of residential complexes and physical continuity of the city, Tehran case study, Quarterly Journal of Housing Mass Builders, National Land and Housing Organization, No. 15, pp. 35-28. [In Persian]

Habib, Farah; Naderi, Seyed Majid;

4- نتیجه‌گیری

در جامعه، کتابخانه‌های عمومی اماکنی هستند که باید دارای ویژگی‌های خاصی چون، ایجاد آسایش، دسترسی آسان و امکان گسترش فضای سبز باشند. کتابخانه ملی شیراز از این قاعده مستثنی نیست و علاوه بر دارابودن این ویژگی‌ها، دارای فضایی با ادراک محیط بالا توسط مراجعه‌کنندگان شناخته شده است. فرضیه اول و دوم نیز در پرسشنامه‌ای که میان مراجعه‌کنندگان توزیع شد، گواه همین ادعا است و فرضیاتی که پیش‌بینی شده بود، به اثبات رسید و مشخص شد که رابطه معناداری میان عوامل فرهنگ حاکم بر تفکر ادراک‌کننده، عوامل فردی و عوامل اجتماعی مؤثر در ادراک محیط وجود دارد. مدل فرضی جهت بررسی تأثیر مؤلفه‌های مختلف بر ادراک محیط در فضاهای فرهنگی به طور کلی ارائه شده است (شکل دوازده). طبق شکل اثبات شد که عوامل فرهنگ مؤثر در ادراک محیط، شامل مؤلفه‌های تاریخی، زبانی، آداب و رسوم، قلمرو جغرافیایی و تنوع قومی، دین، عوامل فردی مؤثر در ادراک محیط، نیازها، دفاع ادراکی، آمادگی و انتظار ادراکی، حالات انفعالی، زبان، تفاوت‌های فردی و ادراک شخص و عوامل اجتماعی نیز شامل مؤلفه‌های تأثیر فرهنگ و جامعه کل، گروه اجتماعی، ادراک اجتماعی، ادراک اشیاء اجتماعی و تصور اجتماعی دسته‌بندی شده است. این عوامل می‌تواند در جهت ارتقا

And Forouzan Gohar, Hamideh. (2008), Subordinate Question in the Discourse of the Body of the City and Identity, City Identity, Volume 2, Number 3, pp. 13-23 .[In Persian]

Hall, P. (2002), Urban Future 21, A Global Agenda for Twenty-First Century Cities, London: Spon Press. Housley, A., Atkins, S. (2007), Transport and Social Sustainability, Transport Practitioners Meeting-Manchester.

Housley, A., Atkins, S. (2007), Transport and Social Sustainability, Transport Practitioners Meeting-Manchester.

Irvani, Mahmoud and Mohammad Karim Khodapanahi, (2016), Psychology of Emotion and Perception, Tehran, Samat .[In Persian]

Lang, Jan, (2011), Creation of Architectural Theory, The Role of Behavioral Sciences in Environmental Design, translated by Alireza Einifar, Tehran, University of Tehran .[In Persian]

Lang, Jon (2007), Creating Architectural Theory: The Role of the Behavioral Sciences in Environmental Design, Translated by: Alireza Eini Far, Tehran: Tehran University Publication.

Lawson, B. (2001); The Language of Space, Oxford, first published, Architectural Press.

Long, Y. and Baran, P.K. (2012), Does Intelligibility Affect Place Legibility? Understanding the Relationship between Objective and Subjective Evaluations of the Urban Environment, Environment and Behavior, 44(5), 616-640.

Long, Y.; Baran, P.K. and Moore, R. (2007), The Role of Space Syntax in Spatial Cognition: Evidence from Urban China, 6th International Space Syntax Symposium, Istanbul.

Lynch, Kevin (2004), City Image, Translated by: Manoochehr Mozayeni, Tehran: Tehran University Publication.

Mahmoudinejad, Hadi and Alireza Sadeghi, (2009), Urban Design from Environmental Psychology to Social Welfare, Tehran, Heleh.[In Persian]

Motlabi, Qasim, (2001). Environmental Psychology of New Knowledge in the Service of Architecture and Urban Design, Journal of Fine Arts, pp. 57-62.[In Persian]

McKenzie, S. (2004), Social Sustainability: Towards Somme Definition, Hawke Research Institute Working Paper Series, No 27, University of South Australia Magill, South Australia.

Mahdinejad, Jamaloddin, Hamid Reza Azmati and Ali Sadegh Habibabad, (2018), A study and re-reading of the effective components on promoting a sense of spirituality in mosque architecture, Year 6, Issue 1, Fall and Winter 97, pp. 61-78.[In Persian]

Mortazavi, Shahrnaz, (2001), Environmental Psychology and its Application, Tehran, Shahid Beheshti University.[In Persian]

Mousavi, Seyed Yaghoob (2008), Urban Reconstruction Based on the Development of Neighborhood System, Tehran, Iran Urban Planning and Architecture Studies and Research Center .[In Persian]

Movahedi, Ali., Ahangari, Navid., Hosseini, Fereshteh, (2015). Evaluate the performance of urban public spaces and its role in social sustainable development (case study: Bukan), Neighborhood development (Urban-Rural), Vol.7., No.1, 79-102.[In Persian]

Nasir Salami, Mohammad Reza; Sohangir, Sara, (2013), Strategies to improve the quality of human-environment interaction with each other with the approach of environmental psychology, Journal of Psychological Research, Vol. 19, pp. 79-100.[In Persian]

Noori, Fatemeh., Mehravan, Abas. (2016), Social Sustainability Assessment in Gallery Cultural Space (Case Study: Mirza Reza Kalhor Gallery, Kermanshah City), Environmental Studies of Haft Hesar, No. 17, pp: 15-34.[In Persia]

Rahmani Firoozjaei, Mehrdad and Maryam Mohammadi, (2015), An Analysis of the Impact of Visibility and Accessibility to Urban Signs on Promoting Readability, Journal of Sustainable Architecture and Urban Planning, Year 6, Issue 2, Fall and Winter 1997, pp. 35-49.[In Persian]

Rapaport, Amos (1987); The cultural origin of biological complexes, translated by Razieh Rezazadeh, Tehran, University Jihad, University of Science and Technology.

Ruholamini, Mahmoud, (2000), Iranian culture and identity; Opportunities and Challenges, Journal of National Studies, Vol. 4, pp. 9-60.[In Persian]

Sarmad, Zohreh, Bazargan, Abbas and Hejazi, Elahe (2013), Research Methods in Behavioral Sciences, Tehran, Agha Publications. Sarmad, Zohreh, Bazargan, Abbas and Hejazi, Elahe (2013), Research Methods in Behavioral Sciences, Tehran, Agha Publications.[In Persian]

Shahabian, Pooyan, Pirayegar, Milad (2013), Comparison of Social Sustainability in Motahari Street and Bahman 22nd Street of Rasht City, ArmanShahr Journal, No. 11. Pp: 363-372.[In Persian]

Shahcheraghi, Azadeh and Alireza Bandarabad, (2016), Environmental Application, Application of Environmental Psychology in Architecture and Urban Planning, Tehran, Tehran University Jihad Organization.[In Persian]

Sheikh Antadiope, (1981), Cultural Identity: Components of Culture, UNESCO Message Magazine, Vol. 149, pp. 4-7.[In Persian]

Waxman, L. (2004) an Examination of People, Place and Community with Impactions for Design. Ph.D. Thesis, Florida State University.